

3. Гамбаров Ю. С. Обязательства с точки зрения общественной теории права // Юрид. вестник. – 1879. – Кн. 9.
4. Власова А. В. Структура права требования / А. В. Власова // Сб. ст. к 50-летию Е. А. Крашенинникова. – Ярославль : Ярослав. гос. ун-т. – 2001. – С. 7-18.
5. Иоффе О. С. Обязательственное право / О. С. Иоффе. – М. : Юрид. лит., 1975. – 880 с.
6. Крашенинников Е. А. Содержание относительных субъективных прав / Е. А. Крашенинников // Проблемы повышения качества и эффективности правовой деятельности. – Омск, 1990. – С. 30-45.
7. Матузов Н. И. Исследование проблемы юридических обязанностей граждан СССР / Н. И. Матузов, Б. М. Сеененко // Сов. гос. и право. – 1980. – № 12. – С. 28-37.
8. Власова А. В. Структура субъективного гражданского права / А. В. Власова. – Ярославль : Ярослав. гос. ун-т имени П. Г. Демидова, 1998. – 115 с.
9. Криволапова Л. В. К вопросу об имущественных правах [Электронный ресурс] / Л. В. Криволапова. – Режим доступа: http://www.rusnauka.com/4_SND_2012/Pravo/9_91877.doc.htm
10. Елисейкин П. Ф. О понятии и месте охранительных отношений в механизме правового регулирования / П. Ф. Елисейкин // Юридические гарантии применения права и режим социалистической законности в СССР. – Ярославль, 1975. – Вып. 1. – С. 5-10.

Адаховська Надія Сергіївна,

к.ю.н., доцент кафедри цивільного права

Національного університету «Одеська юридична академія»

МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТИТУТУ ОПІКИ ТА ПІКЛУВАННЯ

Досліджуючи міжнародний аспект щодо інституту опіки та піклування, варто відзначити, що положення публічно-правового характеру знаходять висвітлення насамперед у цивільному й цивільно-процесуальному законодавстві, причому в багатьох країнах саме вони взяті за основу вирішення всіх проблем правового характеру. Сімейне законодавство в ряді країн також присутнє у нормативних актах, але цивільно-правового характеру. У юридичній літературі із права зарубіжних країн опіку та піклування прямо називають цивільно-правовим інститутом, що складається з комплексу заходів охорони особистих і майнових прав неповнолітніх.

Цікаво, що у французькому праві всі необхідні норми про опіку розміщені в Цивільному кодексі (том 1, гл. 2 X титулу Французького цивільного кодексу). При цьому значну частину знаходяться в даний час у Французькому цивільному кодексі норм про опіку становлять положення

публічно-правового характеру. У Цивільному кодексі Квебека положення про опіку та піклування також поміщені в книзі першій «Про осіб». Відомо, що на структуру і зміст цього кодексу в значній мірі вплинуло французьке цивільне право.

Аналогічним чином вирішує це питання і Цивільний кодекс Іспанії 1889 р. Книга перша цього Кодексу «Про осіб» регулює питання громадянства, шлюбу і розлучення, сімейних відносин, опіки і піклування. Подібне розташування норм має місце і в Цивільному законі Латвійської Республіки. Його перша частина носить назву «Сімейне право», а її четвертий розділ присвячений цілком опіці та піклуванню.

Пандектні системи також розміщують положення про опіку та піклування всередині цивільного законодавства, проте відносять їх до розділу сімейних прав. В Японії інститут опіки знаходиться в четвертому розділі Цивільного кодексу, присвяченому регулюванню сімейних відносин.

Українське цивільне право, генетично пов'язане з центрально-європейською (німецькою) правовою системою. На етапі розвитку вітчизняного законодавства дуже важливим є звернення до правових систем з метою визначення, які правові конструкції можуть бути використані при вдосконаленні правового регулювання опіки та піклування. Найбільш близьким до вітчизняної правової системи є право Німеччини. В юридичній літературі справедливо зазначається, що «Німецький цивільний кодекс (НЦК) є зразком кодифікації приватного права, загальновизнаним у континентальній (європейській) правовій системі в якості одного з еталонів класичного цивільного кодексу».

Питання міжнародно-правового регулювання відносин опіки та піклування, особливо щодо опіки та піклування значною мірою реалізуються цілою низкою конвенцій у сфері міжнародного сімейного права.

Своєрідність вітчизняного інституту опіки та піклування полягає в тому, що більша частина його норм міститься одночасно у двох, навіть у трьох галузях законодавства – цивільному й сімейному, і разом з тим – адміністративному. Зокрема, даний інститут деталізований нормами Правил опіки та піклування в Україні, Закон України «Про охорону дитинства», а також колізійному регулюванню опіки та піклування присвячена ст. 24 Закону України «Про міжнародне приватне право». Основним нормативним актом, що регулює відносини по опіці та піклуванню, є ЦК України, глава 6 якого закріплює основні засади опіки та піклування, встановлює поняття опіки та піклування, підстави їх виникнення та припинення, визначає основні права та обов'язки опікунів та піклувальників.

Отже, аналіз чинного законодавства свідчить про те, що опіка та піклування – це інститут «збірного» законодавства. Дане твердження повністю відповідає правовій ідеї про сутність опіки та піклування як такої форми здійснення соціальної турботи, що виконує загальнодержавні завдання, внаслідок чого повинна забезпечуватися діяльністю органів державної влади, а отже, підлягає комплексному правовому регулюванню. Проте, комплексний характер системи норм про опіку, здається, не дає в даний момент підстав перебільшувати значення даного інституту й зводити опіку та піклування в ранг галузей українського законодавства. Однак, очевидна комплексність інституту опіки та піклування вказує на галузі й інститути законодавства, які тісно пов'язані один з одним у силу органічної єдності самої правової системи, що при їхньому взаємовпливі один на одного, проте не ліквідує між ними прозорість меж.

Сучасні вчені-цивілісти, розглядаючи положення цивільного законодавства про опіку та піклування, або категорично стверджують, що інститут опіки і піклування цілком належить цивільному праву, або приєднуються до найбільш поширеної думки про те, що це інститут комплексний.

Разом з тим, на мою думку норми про опіку та піклуванні різних галузей права переплітаються настільки тісно, що розділити їх неможливо. Однак, у цілому норми, які регулюють опікунські відносини, є однорідними. Вони пов'язані єдиною метою – охороною особистих та майнових прав громадян, які не можуть ці права самотійно здійснювати. Але, виходячи з того, що названі норми містяться у нормах різних галузей права, опіку слід вважати міжгалузевим правовим інститутом. Норми, які входять до названого інституту являють собою невід'ємні складові частини відповідно цивільного, сімейного, адміністративного та інших галузей законодавства.

Таким чином, опіка та піклування, як правовий інститут, являє собою систему норм різних галузей права, основною метою яких є охорона особистих та майнових прав малолітніх, недієдатних осіб та осіб, які через тривалу відсутність у місці свого проживання не можуть самотійно здійснювати свої права та виконувати обов'язки. Слід також зазначити, що подальше вдосконалення законодавства України в цій сфері, приєднання до інших міжнародних конвенцій та договорів із міжнародного приватного права, може стати запорукою належного правового регулювання опіки та піклування з метою забезпечення особистих немайнових та майнових прав підопічних осіб.